

Zwaar werk kost miljarden

Peter Vink

'In 1993 werd 39 miljard uitgegeven aan ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid. Hiervan is naar schatting zes miljard terug te voeren op fysieke belasting op het werk.' Zo opende Minister de Vries het onlangs in de RAI gehouden congres 'lichamelijke belasting'.

Twintig procent werkt in pijnlijke houdingen.

Foto: Marcel van der Stap

Op dit congres presenteerde TNO samen met het Ministerie van SZW, het NIA en de Stichting Arbouw verschillende manieren om de lichamelijke belasting op het werk te verminderen. Dat dit verbeteren nodig is blijkt bijvoorbeeld ook uit cijfers van de European Foundation. Rond de 20% van de Nederlandse werknemers heeft last van zwaar werk, 20% werkt in pijnlijke houdingen en 50% heeft last van werk waarbij bewegingen zich steeds herhalen. Op het congres werden voorbeelden gegeven van maatregelen, die zware of eenzijdige lichamelijke belasting tegengaan. Dergelijke maatregelen kunnen op veel grotere schaal worden ingevoerd dan nu gebeurt. Waarom wordt dit niet gedaan, terwijl een bedrijf de financiële voordelen (minder verzuim) zelf merkt? Enerzijds blijkt het moeilijk te zijn verbeterin-

gen daadwerkelijk in te voeren en anderzijds zijn de nieuwe wetgeving, normen en richtlijnen voor lichamelijke belasting nog niet bekend. Deze beide onderwerpen zijn op het congres naar voren gekomen.

Richtlijnen

Het Besluit fysieke belasting stelt volgens het Ministerie van SZW dat het werk afgestemd moet zijn op de fysieke mogelijkheden van de werknemer. Hier moet de werkgever voor zorgen. In publikatiebladen (P-bladen) is concreter uitgewerkt wat dit betekent, zodat de arbeidsinspectie kan toetsen. Twee in voorbereiding zijnde P-bladen zijn het P-blad Tillen en het P-blad Fysieke belasting. Het concept P-blad Tillen is gebaseerd op de NIOSH-formule, een formule opgesteld door het National Institute for Occupational Safety and

Health (=NIOSH) in de USA. Veilig volgens de NIOSH-formule is minstens zo veilig als de norm van andere methodes om de lichamelijke belasting tijdens tillen te bepalen. TNO presenteerde ook normen die worden gebruikt bij het opstellen van het P-blad fysieke belasting. Een houding waarbij de arm meer dan 60° geheven is gedurende meer dan twee uur op een dag is bijvoorbeeld niet toelaatbaar. Evenzo geldt dit voor een 60° gebogen romp. De twee-uurs grens kwam ook naar voren bij het Besluit Beeldschermwerk, dat geldt voor alle werknemers die in totaal meer dan twee uur per etmaal met een beeldscherm werken. Een beeldscherm, dat meer dan twee uur per dag gebruikt wordt, moet horizontaal en verticaal verplaatst kunnen worden, zodat de werknemer dit optimaal kan afstellen. Voor een kantoorstoel geldt dat de zitting in hoogte verstelbaar moet zijn, evenals de hoogte en hellingshoek van de rugleuning. Naast deze normen en richtlijnen vanuit de overheid zijn er ook branchespecifieke richtlijnen. Zo heeft de Stichting Arbouw een richtlijn voor de bouw en een specifieke richtlijn voor de steigerbouw ontwikkeld. Deze specifieke richtlijn bevat bijvoorbeeld maximaal toegestane lengtes van staanders en vloerdelen.

Verbeteren

Om aan normen en richtlijnen te voldoen zijn oplossingen nodig. Iedereen die met verbeteren bezig is, weet echter dat het niet eenvoudig is om werkomstandigheden daadwerkelijk verbeterd te krijgen. TNO presenteerde in diverse lezingen op dit congres een verbeteringsaanpak. Niet alleen TNO beoordeelde dit als succesvol, maar ook de managers uit de bedrijven, waar de aanpak is toegepast. De aanpak is gebaseerd op de 'participatieve ergonomie'. Hierbij zoeken werknemers, manage-

ment en arbodeskundigen samen naar knelpunten en oplossingen. De werknemers kennen de ervaren problemen het beste en de werkgevers weten het beste welke eisen aan de omzet worden gesteld. De arbodeskundigen kunnen dit aanvullen door het proces naar verbeteringen te begeleiden en methoden in te zetten, die helpen bij het opsporen van knelpunten en verbeteringen.

Een van de 'successtories' is die van de verbeteringen bij kleine bedrijven. Het is bekend dat het moeilijk is bij kleine bedrijven binnen te komen. 'Wij bellen u wel als we iets nodig hebben', was een veel gehoord antwoord van ondernemers op het aanbod om arbo-adviezen te komen geven. Een andere benadering was dus gewenst. TNO heeft samen met arboadviseurs van STIGAS (Stichting Gezondheidszorg Agrarische Sectoren) toch een voet tussen de deur gekregen bij kleine bedrijven in de glasgroenteteelt. Zij kozen voor een niet belerende, niet bedreigende benadering waarbij belangstelling voor het bedrijf en duidelijke kennis van de branche de doorslag gaven om toegang tot het bedrijf te krijgen. Vaak bestond er ondanks dat er klachten waren, eigenlijk geen behoefte iets aan de arbeidsomstandigheden te veranderen. Ondernemers moesten eerst van die behoefte worden overtuigd door een van de speciaal hiervoor getrainde adviseurs. Succes bleef niet uit. Van de 97 bedrijven, die werden benaderd, nodigden 94 procent de arbo-adviseurs uit voor een eerste bezoek. Van de 67 bedrijven die een ergonomisch advies kregen, heeft 57% één of meer adviezen opgevolgd. Dit is dus een aanpak die in meerdere branches toegepast kan worden.

Ook het NIA presenteerde voorbeelden van verbeteringsprojecten, zoals de optimale inrichting van een nieuw stadsdeelkantoor, die door de coördinator van de stadsdeelraad als positief was ervaren. Een door het NIA opgestelde richtlijn voor repeterend bewegen is toegepast bij lopen de bandwerk in een broodfabriek. De werkplek werd aangepast, zodat bukken en armheffen verminderde.

Resultaten

In de kantoor situatie heeft TNO de effecten van dit soort verbeteringen bepaald. De effecten zijn bijvoorbeeld minder nek- en schouderklachten en meer tevreden personeel. De Stichting Arbouw meldde minder schouderklachten nadat verbeteringen zijn ingevoerd bij steigerbouwers. Maar ook financiële voordelen zijn gevonden. Het mechanisch verplaatsen van bouwmaterialen,

'Belangstelling voor het bedrijf en kennis van de branche gaven de doorslag om als adviseur toegang tot een bedrijf te krijgen'

len, waarmee zwaar til- en draagwerk verdwijnt, is in veel gevallen 50% goedkoper voor het bouwbedrijf. Dit project 'het verbeteren van opperen' wordt door de Nederlandse Metselaars PatroonsBond (NMPB) en het Koninklijk Verbond van Nederlandse Baksteenfabrikanten (KNB) samen met TNO uitgevoerd. De directeur van het metselbedrijf Van Berkum gaf de voordelen van dit mechanisch opperen in de praktijk nog eens duidelijk aan. Naast minder belasting voor de opperman en financiële voordelen, hoeven bijvoorbeeld ook geen wegen voor een kruiwagen gemaakt te worden.

Elk bedrijf

Lichamelijke belasting is een groot probleem, waar vrijwel elk bedrijf mee te maken heeft. Er zijn veel mogelijkheden om de lichamelijke belasting daadwerkelijk te verbeteren. De gepresenteerde aanpak heeft daarbij vruchten afgeworpen en is veelbelovend. Toch wordt (nog) in weinig bedrijven de aanpak toegepast en dat terwijl de aandacht voor lichamelijke belasting toeneemt. Die groeiende aandacht hangt samen met de wet Terugdringing Ziekteverzuim (TZ), waardoor iedere werkgever de eerste weken verzuim zelf moet gaan betalen, met het toenemend aantal CAO-afspraken waarin lichamelijke belasting expliciet is genoemd en met de te verwachten P-bladen, die richtlijnen bevatten over tillen, duwen, trekken, dragen, houding en repeterend handelen.

Verder lezen

De verhalen van het congres aangevuld met enkele andere cases in de praktijk staan beschreven in het congresboek, dat te bestellen is bij uitgeverij Kerckebosch (tel. 03404-21444).

De auteur

Dr. Peter Vink is verbonden aan TNO-Arbeid, houdings- en bewegingsonderzoek.

Arbo

Afvalstoffenmanagement in het bedrijf

Geoplan organiseert de driedaagse cursus Afvalstoffenmanagement in het bedrijf. De cursus is opgezet voor functionarissen die gedeeltelijk of geheel verantwoordelijk zijn voor het traject van: het ontstaan en het voorkomen van afvalstoffen; het beheer en de (administratieve) verwerking van afvalstoffen op een bedrijfslokaliteit; het regelen van de eindverwerking van afvalstoffen. Tijdens de cursus wordt de deelnemer door middel van een intensief programma vertrouwd gemaakt met de belangrijkste onderdelen van het afvalstoffenmanagement op lokatieniveau. Dit betreft de mogelijkheden voor preventie, de behandeling van afvalstoffen en de externe verwerking. Het uitgangspunt voor de cursus is het kader zoals dat enerzijds door de wetgeving, vergunningen en overheidsbeleid en anderzijds door de bedrijfsleiding en de 'good industrial practise' wordt gesteld. Tijdens de cursus wordt veel aandacht besteed aan de praktische uitwerking in: het maken van een levenscyclusanalyse (LCA) van een produkt; het opstellen van een afvalstoffenplan; het uitvoeren van een preventieonderzoek; het werken met een afvalstoffenregistratiesysteem; het selecteren van een afvalstoffenverwerker; de omgang met de toezichhouder. Na afloop van de cursus heeft de deelnemer niet alleen inzicht gekregen in hoe te handelen, maar beschikt ook over de kennis en vaardigheid van het management van bedrijfs- en gevaarlijke afvalstoffen. De cursus vindt plaats op 3, 4 en 17 mei 1994 in Utrecht.

Inf.: Geoplan, Emmastraat 28, 1075 HV Amsterdam. Tel. 020-6716121. Fax 020-6646306.